

Семенішена Наталія, Михальчишина Лариса, Жарікова Олена. Інституційні механізми реалізації стратегії розвитку банківського кредитування в Україні в умовах воєнних ризиків. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2026. Випуск 1. С. 181-200.
DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2026.01.181>

УДК: 336.77:338.2:355.01(477)

JEL Classification: G21, E44, H12, O16

Семенішена Наталія

Д-р. екон. наук, професор кафедри обліку, оподаткування та технологій електронного бізнесу
ЗВО «Подільський державний університет»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

E-mail: natviksem@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0718-0230

Михальчишина Лариса

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри оподаткування, фінансів та менеджменту
ПВНЗ «Вінницький інститут конструювання одягу та підприємництва»
Міжрегіональної академії управління персоналом
викладач-методист

Вінницького технічного фахового коледжу

м. Вінниця, Україна

E-mail: larysa.mykhalchyshyna@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2579-3313

Жарікова Олена

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри банківської справи та страхування
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

E-mail: ele0309@nubip.edu.ua

ORCID: 0000-0002-1259-1712

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ

Анотація

Вступ. У статті досліджено інституційні механізми реалізації Стратегії розвитку банківського кредитування в Україні в умовах воєнних ризиків, макроекономічної нестабільності та трансформації фінансової системи. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення безперервного функціонування кредитного ринку як ключового джерела фінансування реального сектору економіки в умовах обмеженості бюджетних ресурсів і підвищених ризиків. Проаналізовано роль державних органів, банківських установ і міжнародних фінансових партнерів у забезпеченні доступності кредитних ресурсів для підтримки економічного відновлення, розвитку оборонно-промислового комплексу, енергетичного сектору та інших критично важливих галузей економіки. Особливу увагу приділено оновленню Стратегії розвитку банківського кредитування, схваленої Радою з фінансової стабільності у 2024 р. та актуалізованої у 2026 р., що відображає адаптацію державної кредитної політики до умов тривалих воєнних викликів і потреб післявоєнної відбудови.

Методи. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема методи аналізу і синтезу, системного підходу, статистичного аналізу, порівняння та узагальнення. Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України, аналітичні матеріали Національного банку України, Міністерства фінансів України, а також звіти міжнародних фінансових організацій.

Результати. Встановлено, що реалізація Стратегії розвитку банківського кредитування сприяла поступовій активізації кредитування реального сектору економіки, розширенню фінансування стратегічно важливих галузей та підтримці економічної стійкості в умовах війни. Доведено, що ефективність інституційних механізмів значною мірою залежить від узгодженості дій держави, регулятора, банківського сектору та міжнародних партнерів. Визначено ключові напрями вдосконалення кредитної політики, серед яких є розширення державних гарантій, розвиток механізмів страхування воєнних ризиків, підвищення якості кредитного портфеля банків, стимулювання довгострокового інвестиційного кредитування, розвиток системи іпотечного кредитування та модернізацію кредитної системи.

Перспективи. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на комплексну оцінку ефективності державних програм стимулювання кредитування, поглиблений аналіз впливу воєнних ризиків на стабільність банківської системи, удосконалення інструментів управління кредитними ризиками та проблемною заборгованістю, а також на розроблення моделей адаптації національної кредитної системи до стандартів Європейського Союзу в контексті довгострокового післявоєнного відновлення та економічної інтеграції України.

Ключові слова: кредитування, банківська система, воєнні ризики, фінансова стабільність, державна кредитна політика, економічне відродження, Національний банк України, стратегія розвитку кредитування, оборонно-промисловий комплекс, фінансові механізми.

Вступ.

В умовах повномасштабної війни та тривалій макроекономічної нестабільності особливого значення набуває забезпечення ефективного функціонування системи кредитування як одного з ключових чинників підтримки економічної активності держави. Кредитні ресурси виступають важливим інструментом фінансування відновлення виробництва, підтримки малого та середнього бізнесу, розвитку оборонно-промислового комплексу та забезпечення стабільності критично важливих секторів економіки. Воєнні ризики, погіршення інвестиційного клімату, зростання кредитних ризиків і зниження платоспроможності позичальників суттєво ускладнили діяльність банківського сектору та обмежили доступ суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів.

У таких умовах важливого значення набуває реалізація Стратегії розвитку банківського кредитування, схваленої Радою з фінансової стабільності у 2024 р. та оновленої у 2026 р. Основною метою Стратегії є забезпечення фінансовими ресурсами відновлення економіки України, стимулювання кредитної активності банківських установ та формування ефективних механізмів підтримки економічного зростання. Реалізація стратегічних заходів передбачає координацію дій органів державної влади, Національного банку України, міжнародних фінансових організацій і банківського сектору. Особливої актуальності також набуває вдосконалення механізмів державних гарантій та програм часткового компенсаційного фінансування кредитів для бізнесу, що дозволить зменшити ризики для банків та підвищити доступність кредитних ресурсів для пріоритетних секторів економіки України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблематика розвитку банківського кредитування та забезпечення фінансової стабільності в умовах кризових явищ досліджувалася у працях багатьох українських і зарубіжних науковців [1-5]. Значний внесок у вивчення механізмів державного регулювання кредитного ринку здійснили такі вчені, як О. Дзюблук [1], А. Мороз [2], В. Міщенко [3], І. Лютий [4], С. Науменкова [5] та інші. У наукових працях розглядаються питання впливу монетарної політики на кредитну активність банків, особливості функціонування фінансового сектору в умовах економічної нестабільності, а також напрями реформування системи банківського кредитування [1-5]. Окремі аспекти реалізації державних програм підтримки кредитування бізнесу в умовах воєнного стану висвітлюються в аналітичних матеріалах Національного банку України, Міністерства фінансів України та міжнародних фінансових інституцій [6-8]. Водночас недостатньо дослідженими залишаються

питання інституційного забезпечення реалізації Стратегії розвитку банківського кредитування в умовах воєнних ризиків, механізмів взаємодії між фінансовими регуляторами та банківським сектором, а також оцінка ефективності запроваджених заходів підтримки кредитування [9-10].

Мета.

Метою статті є дослідження інституційних механізмів реалізації Стратегії розвитку банківського кредитування в Україні в умовах воєнних ризиків, визначення ролі державних органів і фінансових установ у забезпеченні доступності кредитних ресурсів, а також обґрунтування напрямів удосконалення кредитної політики для підтримки економічного відновлення та фінансової стабільності держави.

Методологія дослідження.

Методологічною основою дослідження є система загальнонаукових і спеціальних методів пізнання економічних процесів. У процесі дослідження використано методи: аналізу та синтезу – для визначення сутності інституційних механізмів розвитку кредитування; системний підхід – для оцінки взаємодії державних органів, фінансових регуляторів та банківських установ; статистичний метод – для аналізу динаміки кредитування в Україні в умовах війни. Також застосовано метод порівняння – для оцінки змін у кредитній політиці до та після оновлення Стратегії розвитку кредитування, а метод узагальнення – дозволив сформулювати висновки щодо ефективності державних механізмів підтримки кредитної активності.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти України, статистичні дані Національного банку України, аналітичні звіти міжнародних фінансових організацій і матеріали державних програм підтримки кредитування.

Результати.

В умовах повномасштабної війни кредитна система України набула не лише економічного, а й стратегічного значення, оскільки доступ до фінансових ресурсів забезпечує безперервність функціонування бізнесу, підтримку критично важливих галузей економіки та формує фінансову основу післявоєнного відновлення держави [1; 2; 3]. Воєнні ризики, високий рівень невизначеності, структурні втрати економіки та обмеженість інвестиційних ресурсів актуалізували потребу у формуванні нових інституційних механізмів підтримки кредитування, здатних забезпечити фінансову стійкість банківського сектору та адаптацію кредитної політики до умов воєнного часу [4; 5; 6; 7].

Сьогодні особливого значення набуває Стратегія з розвитку банківського кредитування, яка визначає ключові напрями державної політики щодо активізації кредитної діяльності, підвищення доступності фінансових ресурсів та стимулювання економічного зростання в умовах воєнних викликів [1; 2; 3]. Реалізація Стратегії передбачає координацію дій органів державної влади, фінансових регуляторів, банківських установ та міжнародних партнерів з метою формування ефективного інституційного середовища для підтримки кредитування пріоритетних секторів економіки, насамперед оборонно-промислового комплексу, енергетики, аграрного сектору та малого й середнього бізнесу [1; 6; 8; 9].

Стратегія з розвитку кредитування була схвалена Радою з фінансової стабільності у червні 2024 р. та актуалізована у травні 2026 р. [1; 3]. Її розроблено спільно Національним банком України, Міністерством фінансів України, Міністерством економіки та іншими інституціями фінансової системи [1; 2; 3; 10]. Основною метою є забезпечення фінансовими ресурсами процесів економічного відновлення та зростання, активізація позитивних тенденцій на ринку кредитування та підтримка кредитного попиту, спрямованого на зміцнення обороноздатності держави [4; 5; 6; 7].

Оновлена Стратегія визначає комплекс пріоритетних напрямів, спрямованих на забезпечення стійкості фінансової системи, підтримку економічного розвитку та адаптацію кредитного ринку до умов воєнних ризиків [1; 2; 3; 7]. Її реалізація передбачає формування

ефективних інституційних механізмів взаємодії держави, банківського сектору, фінансових компаній та міжнародних партнерів [4; 5; 6; 12].

Основними стратегічними напрямками реалізації Стратегії є:

1. Кредитування перемоги – забезпечення фінансування оборонно-промислового комплексу та секторів, що формують національну безпеку [1; 6; 9; 11].

2. Забезпечення доступності кредитування – удосконалення процедур кредитування та розширення доступу бізнесу до фінансових ресурсів [1; 2; 5; 8].

3. Зменшення кредитних ризиків – удосконалення системи оцінки ризиків та інформаційного забезпечення учасників ринку [3; 7; 12; 13].

4. Підвищення якості кредитного портфеля – скорочення частки непрацюючих кредитів та зміцнення банківської стабільності [1; 3; 7; 14].

5. Екологічна та соціальна відповідальність – розвиток «зеленого» фінансування відповідно до стандартів ЄС [6; 9; 15; 16].

6. Розвиток інфраструктури для малого та середнього бізнесу (далі МСБ) – розширення факторингу, лізингу та supply chain фінансування [2; 5; 8; 17].

7. Фінансова відповідальність – підвищення фінансової грамотності населення та бізнесу [5; 10; 18].

8. Розвиток інновацій у фінансових послугах - один із ключових напрямів модернізації фінансового сектору України [1; 4; 6; 19; 20].

9. Фінансування енергетики – кредитна підтримка енергетичного сектору та енергетичної безпеки держави [1; 4; 6; 19; 20].

10. Розвиток системи іпотечного кредитування - удосконалення та підвищення ефективності системи довгострокового кредитування під заставу нерухомості, спрямований на забезпечення доступності житла для населення [1; 4; 6; 19; 20].

11. Модернізація кредитної системи - удосконалення механізмів кредитування, управління ризиками та регулювання з метою підвищення стійкості банківської системи, доступності кредитів і адаптації до умов цифровізації та євроінтеграції [1; 4; 6; 19; 20].

У сучасних умовах воєнного стану та тривалої військової агресії російської федерації особливого значення набуває питання *забезпечення стабільного фінансування та кредитування оборонно-промислового комплексу України* (далі ОПК) - є стратегічно важливою складовою національної економіки та системи безпеки держави, оскільки саме від ефективності його функціонування залежить рівень забезпечення Збройних Сил України сучасним озброєнням, військовою технікою та інноваційними оборонними технологіями. Кредитування оборонних підприємств сприяє підтримці їх фінансової стійкості, модернізації виробничих потужностей, впровадженню новітніх технологій та розширенню обсягів виробництва. Особливо актуальним це питання стало після 2022 р., коли внаслідок повномасштабного вторгнення виникла необхідність суттєвого збільшення державних витрат на оборону та активізації механізмів фінансової підтримки підприємств ОПК. [1; 2; 5; 8; 17].

У сучасних умовах посилення безпекових викликів, воєнного стану та трансформації національної економіки України особливої актуальності набуває питання стабільного та ефективного фінансового забезпечення оборонно-промислового комплексу. Окрім державного оборонного замовлення, важливу роль у розвитку галузі відіграють кредитні ресурси та інвестиційна підтримка, які сприяють модернізації виробництва, розширенню потужностей і підвищенню технологічного рівня підприємств ОПК. Аналіз динаміки фінансування та кредитної підтримки оборонно-промислового комплексу України за 2020–2025 рр. дозволяє виявити ключові тенденції його розвитку, оцінити масштаби державної підтримки та роль фінансово-кредитних механізмів у зміцненні обороноздатності держави. Узагальнені показники наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Динаміка фінансування та кредитної підтримки оборонно-промислового комплексу України у 2020–2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025*	Відхилення 2025/2020, %
Обсяг фінансування ОПК / державного оборонного замовлення, млрд грн	25,8	30,0	120,0	265,0	350,0	412,0	+1496,9
Темп приросту фінансування ОПК до попереднього року, %	–	+16,3	+300,0	+120,8	+32,1	+17,7	+1,4 в.п.
Кредитна підтримка та інвестиції в ОПК, млрд грн	2,5	3,0	8,5	18,0	94,3	126,0	+4940,0
Темп приросту кредитної підтримки до попереднього року, %	–	+20,0	+183,3	+111,8	+423,9	+33,6	+13,6 в.п.
Частка кредитної підтримки у загальному фінансуванні ОПК, %	9,7	10,0	7,1	6,8	26,9	30,6	+20,9 в.п.
Коефіцієнт фінансової активізації ОПК (співвідношення кредитної підтримки до держфінансування)	0,10	0,10	0,07	0,07	0,27	0,31	+210,0

*Примітка: дані за 2025 р. сформовано на основі тенденцій фінансування та державної підтримки ОПК у I кварталі 2025 р.

Джерело: сформовано на основі даних Міністерства оборони України, Національного банку України та аналітичних матеріалів щодо фінансування оборонно-промислового комплексу України [13; 15]

Проведений аналіз динаміки фінансування та кредитної підтримки оборонно-промислового комплексу України за 2020-2025 рр. (табл. 1), свідчить про радикальну трансформацію фінансового забезпечення оборонного сектору в умовах воєнних викликів. Обсяг фінансування ОПК зріс із 25,8 млрд грн у 2020 р. до 412,0 млрд грн у 2025 р., тобто у 16 разів загальний приріст на 386,2 млрд грн. Найбільше різке зростання відбулося у 2022 р., коли показник збільшився до 120,0 млрд грн, що становить приріст 300,0% порівняно з 2021 р. У 2023 р. фінансування зросло ще на 120,8% до 265,0 млрд грн, що відображає мобілізаційний характер економіки в умовах повномасштабної війни. Кредитна підтримка та інвестиції демонструють ще більш динамічне зростання: з 2,5 млрд грн у 2020 р. до 126,0 млрд грн у 2025 р., що означає збільшення у 50,4 раза на 123,5 млрд грн. Особливо показовим є 2024 р., коли кредитна підтримка зросла до 94,3 млрд грн, що становить приріст 423,9% до попереднього року та найвищий темп зростання за весь період, що свідчить про активне залучення банківського сектору та інституційних інвесторів до фінансування ОПК. Відносні темпи зростання фінансування також залишаються високими: у 2022 р. на 300,0%, у 2023 р. на 120,8%, у 2024 р. на 32,1%, у 2025 р. на 17,7%, що вказує на поступовий перехід від кризового підвищення до етапу стабілізації та системного фінансування.

Аналіз динаміки кредитування в Україні у 2020-2025 рр. дозволяє оцінити ефективність реалізації стратегічних цілей у банківському секторі та визначити ключові структурні зміни на кредитному ринку. Особливу увагу приділено показникам обсягів кредитування бізнесу, якості кредитного портфеля та доступності фінансових ресурсів для економіки. Узагальнені результати представлено в таблиці 2 [1; 3; 7; 14].

Проведений аналіз динаміки розвитку кредитування в Україні за 2020-2025 рр. (табл. 2), свідчить про стійке відновлення та структурну трансформацію кредитного ринку в умовах воєнних ризиків і макроекономічної нестабільності. Найбільш вираженою тенденцією є зростання обсягів кредитування бізнесу з 720 млрд грн у 2020 р. до 1 320 млрд грн у 2025 р., що означає приріст на 600 млрд грн або близько 83%. Аналогічно, кредитування малого та середнього бізнесу збільшилося з 190 млрд грн до 430 млрд грн, тобто на 240 млрд грн, понад 126%, що підтверджує посилення участі МСБ. Спостерігається суттєве покращення якості кредитного портфеля: частка непрацюючих кредитів (NPL) скоротилася з 41% у 2020 р. до 18% у 2025 р., тобто на 23 відсоткові пункти, що свідчить про підвищення фінансової стабільності банківської системи та ефективність політики очищення балансів банків. Паралельно відбувається зростання доступності кредитування,

індекс якої підвищився з 45 до 72 пунктів, тобто на 27 пунктів, що відображає активізацію державних програм підтримки, розвиток гарантійних механізмів та спрощення процедур кредитування. Особливо значущою є динаміка кредитування енергетичного сектору, яке зросло з 35 млрд грн у 2020 р. до 260 млрд грн у 2025 р., тобто майже у 7,4 раза на 225 млрд грн. Це підтверджує стратегічну переорієнтацію кредитних ресурсів на забезпечення енергетичної безпеки держави в умовах війни. Частка державних програм у структурі кредитування коливалася в межах 12–28%, з максимальним значенням у 2022 р. 28%, що відображає антикризову реакцію держави, а надалі стабілізацію на рівні близько 18–20% у 2024–2025 рр.

Таблиця 2. Динаміка розвитку кредитування в Україні та реалізація стратегічних цілей 2020–2025 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Відхилення 2025/2020
Обсяг кредитів бізнесу, млрд грн	720	835	690	880	1 150	1 320	+600
Частка непрацюючих кредитів (NPL), %	41	30	35	28	22	18	-23 п.п.
Доступність кредитування (індекс, 0–100)	45	50	40	55	65	72	+27
Кредитування МСБ, млрд грн	190	220	180	260	360	430	+240
Частка держпрограм у кредитуванні, %	12	15	28	22	18	20	+8 п.п.
Кредити енергетичному сектору, млрд грн	35	40	55	120	210	260	+225

Джерело: Міністерство оборони України, Міністерство фінансів України, Національний банк України, матеріали Державного оборонного замовлення України, аналітичні звіти сектору безпеки та оборони України 2020–2025 рр. [13; 15]

Особливу роль у забезпеченні фінансової стійкості економіки в умовах воєнного стану відіграють банківські установи та фінансові компанії, які здійснюють кредитування малого, середнього та великого бізнесу. Після початку повномасштабної війни значна кількість підприємств зіткнулася зі скороченням обсягів виробництва, порушенням логістичних ланцюгів, дефіцитом оборотного капіталу та зростанням кредитних ризиків. У таких умовах доступ до фінансових ресурсів став одним із ключових факторів підтримки економічної активності та збереження робочих місць [1; 3; 7; 14].

З метою стабілізації кредитного ринку (табл. 3) держава активізувала низку програм фінансової підтримки бізнесу, серед яких особливе значення мають державна програма пільгового кредитування «Доступні кредити 5–7–9%», програма портфельних державних гарантій для суб'єктів малого та середнього підприємництва, механізми підтримки аграрного сектору через часткову компенсацію відсоткових ставок, а також програми релокації та відновлення підприємств. Національний банк України та уряд удосконалили механізми державних гарантій, спростили окремі процедури отримання кредитів і розширили можливості реструктуризації заборгованості для бізнесу, що постраждав унаслідок воєнних дій. Важливим завданням стало також мінімізація юридичних ризиків під час кредитування та впровадження принципів відповідального кредитування.

Аналіз даних таблиці 3 свідчить, що у 2022 р. внаслідок повномасштабної війни відбулося суттєве скорочення обсягів кредитування бізнесу та різке зростання вартості кредитних ресурсів. Водночас державні програми підтримки, насамперед програма «Доступні кредити 5–7–9%», стали важливим інструментом стабілізації фінансового сектору та підтримки ліквідності підприємств. Починаючи з 2023 р., спостерігається поступове відновлення кредитної активності, зниження процентних ставок та зростання частки пільгового кредитування у структурі корпоративного фінансування.

Таблиця 3. Динаміка кредитування бізнесу, вартості кредитних ресурсів та державної підтримки підприємництва в Україні у 2020–2025 рр.

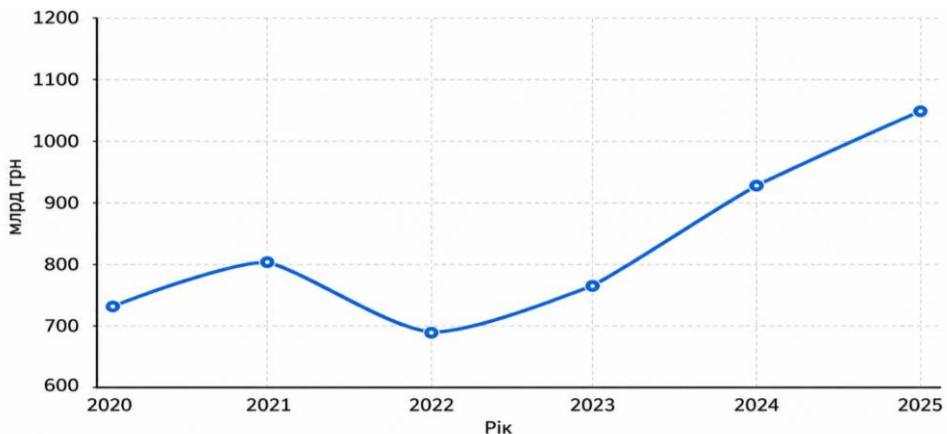
Показник	2020	2021	2022	2023	2024	2025*	Відхилення 2025/2020, %
Обсяг кредитів, наданих суб'єктам господарювання, млрд грн	745	810	690	770	920	1040	+39,6
Темп приросту/скорочення обсягів кредитування, %	–	+8,7	–14,8	+11,6	+19,5	+13,0	+4,3 в.п.
Середня процентна ставка за кредитами бізнесу, %	14,8	13,2	19,5	17,8	15,4	14,1	–4,7
Зміна середньої процентної ставки до попереднього року, %	–	–10,8	+47,7	–8,7	–13,5	–8,4	–
Кількість виданих кредитів за програмою «Доступні кредити 5–7–9%», тис.	7,6	18,4	38,2	51,7	62,5	70,0	+821,1
Обсяг фінансування за програмою «5–7–9%», млрд грн	17,4	46,5	126,3	189,7	231,4	268,0	+1440,2
Частка пільгових кредитів у загальному корпоративному портфелі, %	2,3	5,7	18,3	24,6	25,1	25,8	+23,5 в.п.
Рівень проблемної заборгованості бізнесу (NPL), %	41,0	37,2	39,8	34,5	29,7	27,4	–13,6

*Примітка: дані за 2025 р. є прогнозними або розрахованими на основі тенденцій I кварталу 2025 р.

Джерело: сформовано на основі даних Національний банк України, Міністерства фінансів України та Фонду розвитку підприємництва [13; 15]

Для оцінки рівня доступності кредитування бізнесу в Україні доцільно проаналізувати динаміку обсягів банківського кредитування упродовж останніх років. В умовах воєнного стану кредитний ринок зазнав суттєвих трансформацій, пов'язаних із підвищенням фінансових ризиків, скороченням економічної активності та необхідністю державної підтримки підприємницького сектору. Водночас реалізація програм пільгового кредитування, державних гарантій та удосконалення механізмів фінансування сприяли поступовому відновленню кредитної активності банків і фінансових компаній.

На рисунку 1 представлено динаміку обсягів кредитування бізнесу в Україні у 2020–2025 рр., що дозволяє оцінити тенденції розвитку кредитного ринку та рівень доступності фінансових ресурсів для суб'єктів господарювання.

Рис.1. Динаміка обсягів кредитування бізнесу в Україні у 2020–2025 рр.

Джерело: узагальнено авторами на основі статистичних даних НБУ та державних програм підтримки кредитування [13; 15]

Наведений графік (рис. 1), демонструє динаміку обсягів кредитування бізнесу в Україні протягом 2020–2025 рр. Так, у 2020–2021 рр. спостерігалося помірне зростання кредитування, що було пов'язано з активізацією державних програм підтримки підприємництва та стабілізацією банківського сектору. У 2022 р. внаслідок повномасштабної війни відбулося скорочення обсягів кредитування до 690 млрд грн, або на 14,8% порівняно з попереднім роком.

Одним із ключових напрямів реалізації Стратегії розвитку кредитування є *зменшення кредитних ризиків*, що набуває особливої актуальності в умовах воєнної нестабільності, високого рівня економічної невизначеності та погіршення фінансового стану позичальників [1–3]. Підвищення ризиків неповернення кредитів негативно впливає на активність банківського сектору, стримує розвиток інвестиційного кредитування та обмежує доступ бізнесу й населення до фінансових ресурсів. У зв'язку з цим важливого значення набуває вдосконалення механізмів оцінки кредитоспроможності позичальників і формування ефективної системи управління кредитними ризиками (табл. 4) [1–3].

Таблиця 4. Основні напрями та заходи з мінімізації кредитних ризиків в Україні

Напрямки зниження ризиків	Заходи реалізації	Очікуваний результат
Удосконалення оцінки кредитоспроможності	Впровадження ризик-орієнтованого підходу; скорингові моделі; аналіз cash-flow; регулярний моніторинг позичальників	Підвищення якості кредитних рішень, зменшення частки проблемних кредитів
Розвиток інформаційної інфраструктури	Модернізація кредитних реєстрів; розширення бюро кредитних історій; інтеграція банківських баз даних	Зменшення інформаційної асиметрії, підвищення прозорості позичальників
Посилення правового захисту	Спрощення стягнення застави; удосконалення процедур банкрутства; розвиток досудового врегулювання	Зниження рівня неповернення кредитів, посилення дисципліни позичальників
Впровадження державних гарантій	Розширення програм гарантування кредитів; підтримка МСБ; гарантії для стратегічних галузей	Підвищення доступності кредитування, зниження ризику банків
Страховання воєнних та інвестиційних ризиків	Створення системи страхування воєнних ризиків; підтримка інвестиційних проєктів	Зменшення втрат банків, стимулювання інвестицій
Відповідальне кредитування	Контроль боргового навантаження; прозорість умов кредитів; фінансова грамотність позичальників	Запобігання надмірній заборгованості та дефолтам
Цифровізація банківських процесів	Автоматизований скоринг; AI-аналіз ризиків; онлайн-моніторинг позичальників	Підвищення швидкості та точності кредитних рішень

Джерело: Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. НБУ. Стратегія розвитку фінансового сектору України. Кабінет Міністрів України. Стратегія розвитку кредитування в Україні. World Bank. Ukraine Financial Sector Assessment [13; 15]

Запропоновані заходи формують комплексну систему зниження кредитних ризиків, яка охоплює як фінансово-аналітичні, так і правові та інституційні інструменти. Їх реалізація сприятиме підвищенню стабільності банківського сектору, зниженню рівня проблемної заборгованості та розширенню доступу бізнесу до кредитних ресурсів в умовах воєнної економіки [1; 4; 7; 10]. Таким чином, реалізація заходів щодо зменшення кредитних ризиків сприятиме підвищенню стійкості банківської системи, покращенню якості кредитного портфеля банків та створенню сприятливих умов для подальшого розвитку кредитування в Україні.

Важливим стратегічним напрямом розвитку банківського сектору в Україні є *підвищення якості кредитного портфеля банківських установ та скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL)*. В умовах воєнного стану, економічної нестабільності, зниження ділової активності та погіршення фінансового стану позичальників зростає рівень кредитних ризиків і частка проблемної заборгованості [1–3]. Значний обсяг непрацюючих кредитів негативно впливає на фінансову стійкість банків, зменшує їх кредитний потенціал та стримує відновлення економіки [2; 4]. За даними

Національного банку України, управління NPL є одним із ключових пріоритетів банківського сектору та регулятора.

У межах державної Стратегії розвитку кредитування передбачено комплекс заходів щодо зниження частки проблемних кредитів [1; 2]. Одним із ключових інструментів є удосконалення механізмів реструктуризації заборгованості для позичальників, які постраждали внаслідок воєнних дій [3; 5]. Це дозволяє банкам мінімізувати втрати, а позичальникам - відновити платоспроможність. Важливу роль відіграє посилення системи управління кредитними ризиками, зокрема впровадження сучасних скорингових моделей, цифрового моніторингу фінансового стану клієнтів та аналізу галузевих ризиків [4; 6]. Це відповідає підходам, рекомендованим Міжнародний валютний фонд та Світовий банк.

Крім того, важливим напрямом є розвиток ринку проблемних активів, удосконалення процедур стягнення застави та підвищення ефективності судового захисту прав кредиторів [2; 7]. Це сприяє очищенню балансів банків і відновленню їх кредитної активності. Підвищення якості кредитного портфеля є критично важливим для стабільності банківської системи України та забезпечення стійкого економічного відновлення таблиця 5, [1; 2; 4].

Таблиця 5. Основні заходи підвищення якості кредитного портфеля

Напрямки	Заходи	Очікуваний результат
Реструктуризація боргу	Перегляд умов кредитів для проблемних позичальників	Зменшення NPL
Ризик-менеджмент	Впровадження скорингу та цифрового моніторингу	Зниження кредитного ризику
Робота з NPL	Продаж, списання, врегулювання проблемних кредитів	Очищення балансу банків
Судовий захист	Посилення стягнення застави	Підвищення повернення кредитів
Держпідтримка	Гарантії, компенсації ставок	Підтримка кредитування економіки

Джерело: розроблено на основі узагальнення положень Стратегії розвитку кредитування, аналітичних звітів Національний банк України, рекомендацій Міжнародний валютний фонд та Світовий банк [13–15]

Отже, підвищення якості кредитного портфеля банків потребує комплексного підходу, що поєднує ефективний ризик-менеджмент, реструктуризацію проблемної заборгованості та державну підтримку кредитного сектору. Реалізація наведених заходів сприятиме зниженню частки проблемних кредитів, покращенню фінансової стійкості банків та підвищенню рівня довіри до банківської системи. Крім того, очищення балансів банків і вдосконалення механізмів стягнення заборгованості створюють передумови для активізації кредитування економіки та забезпечення стабільного розвитку фінансового ринку.

У сучасних умовах трансформації фінансового сектору особливого значення набуває впровадження принципів екологічної та соціальної відповідальності у процеси кредитування та інвестиційної діяльності банківських установ [1–3]. Реалізація Стратегії розвитку кредитування передбачає формування ефективної системи “зеленого” фінансування, що відповідатиме міжнародним стандартам сталого розвитку та сприятиме інтеграції України до європейського фінансового простору [4–6]. Водночас особливості воєнного стану та необхідність забезпечення обороноздатності держави зумовлюють адаптацію принципів сталого фінансування до сучасних потреб національної економіки та безпеки країни [7–8].

Одним із напрямів Стратегії є розроблення та впровадження регуляторних підходів до “зеленого” фінансування відповідно до кращої міжнародної практики [9–10], а саме створення нормативної бази для стимулювання фінансування екологічно сталих проєктів, розвитку енергоефективності, відновлюваної енергетики, модернізації інфраструктури та зменшення негативного впливу господарської діяльності на довкілля [11–12]. Запровадження принципів ESG (Environmental, Social, Governance) у діяльність банківських установ сприятиме підвищенню прозорості фінансового сектору, залученню міжнародних інвестицій та зміцненню довіри з боку

міжнародних партнерів [13–14].

Водночас в умовах воєнного стану ESG-підхід набуває адаптивного характеру та поєднується з пріоритетами національної безпеки, зокрема відновленням критичної інфраструктури, забезпеченням енергетичної стійкості та підтримкою стратегічних секторів економіки [6–8]. У цьому контексті “зелене” фінансування в Україні поступово трансформується у більш широку модель стійкого фінансування, яка враховує як екологічні, так і безпекові фактори розвитку економіки [7; 9]. Практична імплементація ESG-принципів уже реалізується через кредитування енергетичних, інфраструктурних та відновлювальних проєктів за участі міжнародних фінансових інституцій (ЄБРР, IFC) та українських банківських установ, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості економіки та її довгостроковій стійкості [3; 5; 8].

ESG-підхід - це стратегія ведення бізнесу, що базується на принципах сталого розвитку. Вона враховує не лише фінансову вигоду, а й вплив компанії на довкілля, суспільство та якість управління, де: [1, 2, 3]

- E (Environmental / Довкілля) - оцінка того, як компанія дбає про природу. Включає зменшення викидів, енергоефективність, перехід на відновлювані джерела енергії та утилізацію відходів.

- S (Social / Соціальна відповідальність) - аналіз взаємодії з людьми. Охоплює створення безпечних умов праці, дотримання прав людини, гідну оплату, а також підтримку місцевих громад.

- G (Governance / Управління) - стандарти етичного управління компанією. Сюди відносять прозорість керівництва, відсутність корупції, різноманіття у раді директорів та захист прав акціонерів [1, 2, 3, 4].

Інвестори та партнери використовують ESG-критерії, щоб оцінити реальні нефінансові ризики бізнесу та його стійкість у довгостроковій перспективі. Компанії з високим показником ESG мають кращий доступ до фінансування, сильнішу репутацію та менше регуляторних проблем [1, 2]. Для практичного розуміння впровадження принципів ESG та “зеленого” фінансування у фінансовому секторі України доцільно розглянути конкретні приклади реалізації відповідних інструментів. У таблиці 6 узагальнено основні фінансові установи та міжнародні організації, які беруть участь у фінансуванні екологічно та соціально орієнтованих проєктів. Це дозволяє оцінити фактичний рівень імплементації ESG-підходів у банківській та інвестиційній практиці України.

Таблиця 6. Приклади реалізації ESG та “зеленого” фінансування в Україні

Інституція / партнер	Фінансовий інструмент	Приклад реалізації	ESG-напрямок
ЄБРР (EBRD)	Кредитні лінії, інвестиційні програми	Модернізація енергетичної інфраструктури та муніципальних систем	E, S
IFC (Група Світового банку)	ESG-кредити, гарантії	Фінансування енергоефективних проєктів та МСБ	E, S
НЕК «Укренерго»	Зелені єврооблігації	Відновлення та стабілізація енергосистеми України	E
DTEK	Корпоративні інвестиції, міжнародні кредити	Розвиток відновлюваної енергетики (ВЕС, СЕС)	E
Ощадбанк, Укрексімбанк	Програми “зеленого” кредитування	Енергоефективність підприємств і житлового сектору	E, S
ProCredit Bank, OTP Bank	ESG-кредитні продукти	Фінансування енергоефективного обладнання для бізнесу	E, G

Джерело: OECD. ESG Investing and Sustainable Finance Frameworks. European Commission. Sustainable Finance Strategy. World Bank. Green Finance and Climate Investment Reports. European Banking Authority (EBA). Guidelines on ESG Risk Management. IMF. Climate Change and Financial Stability Report. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність [13–15]

Аналіз наведених прикладів (табл. 6) свідчить, що ESG- та “зелене” фінансування в Україні вже перейшло від теоретичної концепції до практичної реалізації через діяльність міжнародних

фінансових організацій, державних банків та приватного сектору. Найбільш активно впроваджуються проекти у сфері енергетики та енергоефективності, що має критичне значення для відновлення економіки та підвищення її стійкості в умовах воєнних викликів. Подальший розвиток цього напрямку сприятиме залученню інвестицій, модернізації інфраструктури та інтеграції України до європейського фінансового простору.

Розвиток малого та середнього бізнесу (далі — МСБ) є одним із ключових чинників забезпечення економічної стійкості України, підтримки зайнятості населення, розвитку підприємницької ініціативи та формування конкурентного середовища, особливо в умовах воєнних викликів, макроекономічної нестабільності та обмеженого доступу до фінансових ресурсів [1–3]. У сучасних умовах особливого значення набуває формування ефективної та гнучкої фінансової інфраструктури, яка забезпечує безперешкодний доступ МСБ до кредитних ресурсів, інвестицій, державних програм підтримки та альтернативних джерел фінансування.

Важливим напрямом державної політики є створення умов для зниження кредитних ризиків і підвищення привабливості фінансування малого бізнесу для банківського сектору. У цьому контексті Стратегія розвитку кредитування орієнтується на диверсифікацію фінансових інструментів, що передбачає не лише традиційне банківське кредитування, але й активний розвиток факторингових операцій, фінансового лізингу, гарантійних механізмів, а також сучасних форм фінансування ланцюгів постачання (supply chain finance) [6–7]. Це дозволяє розширити доступ підприємств до обігового капіталу, зменшити фінансові бар'єри та підвищити їхню інвестиційну спроможність [4–5].

Окрему роль відіграє цифровізація фінансових послуг та впровадження державних програм підтримки МСБ, що сприяє спрощенню процедур отримання фінансування та підвищенню прозорості кредитного ринку, далі в таблиці 7 наведено узагальнення основних напрямів фінансової підтримки малого та середнього бізнесу, ключових інструментів та їх практичного застосування.

Таблиця 7. Основні інструменти фінансової підтримки малого та середнього бізнесу в Україні

Фінансовий інструмент	Механізм дії	Конкретні приклади застосування	Економічний ефект
Торговий факторинг	Викуп дебіторської заборгованості фінансовими установами	Факторинг у банках (ПриватБанк, Ощадбанк), міжнародні факторингові компанії	Швидке поповнення оборотного капіталу, зниження ризику неплатежів
Фінансовий лізинг	Надання активів у користування з подальшим викупом	Лізинг с/г техніки, транспорту через OTP Leasing, UKRNAFTA Leasing тощо	Оновлення основних засобів без значних одноразових витрат
Supply Chain Finance (SCF)	Фінансування постачальників у межах ланцюга постачання	Програми SCF у великих торговельних мережах та банках	Оптимізація грошових потоків, зниження касових розривів
Банківське кредитування МСБ	Пільгові та стандартні кредитні програми	Державна програма «5–7–9%» через уповноважені банки	Підвищення доступності кредитів для МСБ
Гарантійні механізми	Часткове покриття ризиків державою	Гарантії через Фонд розвитку підприємництва	Зменшення ризиків банків, розширення кредитування

Джерело: OECD. ESG Investing and Sustainable Finance Frameworks. European Commission. Sustainable Finance Strategy. World Bank. Green Finance and Climate Investment Reports. European Banking Authority (EBA). Guidelines on ESG Risk Management. IMF. Climate Change and Financial Stability Report.

Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність [13–15]

Отже, запровадження альтернативних фінансових інструментів - факторингу, лізингу та фінансування ланцюгів постачання - формує більш гнучку та стійку систему підтримки малого і

середнього бізнесу в Україні. Їх використання дозволяє компенсувати обмеження класичного кредитування, підвищити ліквідність підприємств та знизити фінансові ризики. У сукупності з державними програмами та банківським кредитуванням ці механізми створюють комплексну фінансову інфраструктуру, що сприяє стабілізації бізнес-середовища та економічному відновленню країни.

Підвищення рівня фінансової відповідальності є ключовою передумовою забезпечення фінансової стабільності та сталого розвитку фінансової системи України, особливо в умовах воєнних ризиків, макроекономічної нестабільності та зростання кредитного навантаження на банківський сектор [1–3]. Формування відповідальної фінансової поведінки домогосподарств і бізнесу безпосередньо впливає на якість кредитного портфеля банків, рівень непрацюючих кредитів (NPL) та стійкість фінансового ринку загалом [4–5], а отже, фінансова грамотність виступає базовим елементом фінансової безпеки держави та інструментом зниження кредитних ризиків [6].

Ефективне підвищення фінансової грамотності потребує комплексного підходу, який охоплює освітні, інституційні та цифрові інструменти. Практична реалізація таких заходів здійснюється державними органами, банківським сектором та міжнародними організаціями. У таблиці 8 наведено ключові напрями підвищення фінансової грамотності та відповідальності з конкретизацією інструментів і їх впливу на фінансову систему.

Таблиця 8. Основні напрями підвищення фінансової грамотності та фінансової відповідальності в Україні

Напрями	Інструменти реалізації	Практичні приклади	Очікуваний ефект
Освітні програми	Фінансова освіта в школах і ЗВО, тренінги для МСБ	Програма НБУ “Фінансова грамотність України”	Підвищення рівня фінансових знань населення
Відповідальне кредитування	Контроль боргового навантаження, прозорість умов кредитів	Програми банків щодо оцінки платоспроможності позичальників	Зменшення дефолтів і NPL
Захист прав споживачів	Регулювання фінансових послуг, фінансовий омбудсман	НБУ + законодавство про фінпослуги	Підвищення довіри до фінансового сектору
Цифрова фінансова грамотність	Навчання безпечному користуванню онлайн-банкінгом	Monobank, Privat24, державні платіжні сервіси	Зниження шахрайства та фінансових втрат
Інформаційні кампанії	Національні програми фінансової просвіти	World Bank, OECD, НБУ кампанії	Формування фінансової культури
Інституційна підтримка	Діяльність НБУ, МОН, міжнародних організацій	Global Money Week, EU4Youth	Системний розвиток фінансової грамотності

Джерело: OECD. ESG Investing and Sustainable Finance Frameworks. European Commission. Sustainable Finance Strategy. World Bank. Green Finance and Climate Investment Reports. European Banking Authority (EBA). Guidelines on ESG Risk Management. IMF. Climate Change and Financial Stability Report.

Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність [13–15]

Проведений аналіз (табл. 8), свідчить про підвищення фінансової грамотності, що охоплює як освітній, так і регуляторний та цифровий виміри. Найбільш ефективними є комплексні програми, що поєднують навчання фінансовій поведінці, розвиток культури відповідального запозичення та підвищення цифрових навичок користування фінансовими сервісами [12]. Особливо важливим є вплив фінансової грамотності на зниження рівня непрацюючих кредитів, що безпосередньо впливає на стійкість банківської системи. Міжнародний досвід OECD, World Bank підтверджує, що підвищення фінансової компетентності населення знижує рівень дефолтів та покращує платіжну дисципліну позичальників [12]. Отже, розвиток фінансової грамотності та відповідальності є не лише соціально-освітнім завданням, а й стратегічним елементом фінансової безпеки держави, що забезпечує стабільність банківського сектору та підтримує процеси післявоєнного економічного відновлення України.

Розвиток інновацій у фінансових послугах є одним із ключових напрямів модернізації

фінансового сектору України та підвищення ефективності реалізації Стратегії розвитку банківського кредитування, особливо в умовах цифрової трансформації економіки та воєнних ризиків [1–3]. Посилення ролі фінтех-компаній і необхідність забезпечення безперервного доступу до фінансових послуг зумовлюють впровадження технологічних рішень, що підвищують швидкість, якість і безпеку фінансового обслуговування [4]. Одним із пріоритетних напрямів є цифровізація банківських послуг, зокрема розвиток дистанційних каналів обслуговування, мобільного та інтернет-банкінгу, а також автоматизованих систем кредитного скорингу з використанням алгоритмів штучного інтелекту [5–6]. Застосування AI та big data у кредитному аналізі дозволяє підвищити точність оцінки кредитоспроможності позичальників, скоротити час ухвалення рішень і знизити операційні витрати банків [7]. За даними Світового банку, цифровізація кредитних процесів є одним із ключових чинників розширення доступу до фінансових послуг для МСБ і домогосподарств [8].

В умовах воєнного стану критичного значення набуває кібербезпека фінансових технологій, включаючи захист персональних даних, протидію кіберзагрозам та забезпечення безперервності функціонування цифрової інфраструктури банківського сектору [14–15]. Міжнародні регулятори підкреслюють, що стійкість фінансових систем дедалі більше залежить від рівня кіберзахисту та цифрової інфраструктури [16]. Таким чином, впровадження фінансових інновацій сприяє підвищенню ефективності банківського сектору, розширенню доступу до кредитних ресурсів, розвитку конкуренції та інтеграції України до європейського цифрового фінансового простору, що є важливою передумовою післявоєнного економічного відновлення та сталого розвитку держави [1; 3; 8; 10; 16].

Для систематизації ключових напрямів розвитку фінансових інновацій у банківському секторі України доцільно узагальнити основні технологічні тренди, інструменти їх реалізації та очікувані ефекти. Це дозволяє комплексно оцінити вплив цифровізації, фінтех-рішень та кібербезпеки на підвищення ефективності кредитування та фінансової стабільності.

Таблиця 9. Основні напрями інновацій у фінансових послугах України

Напрямок інновацій	Технологічні інструменти	Практична реалізація	Економічний ефект
Цифровізація банківських послуг	Мобільний банкінг, інтернет-банкінг, дистанційні сервіси	Приват24, моноbank, онлайн-кредитування	Підвищення доступності фінпослуг, зниження витрат
AI та Big Data у кредитуванні	Скорингові моделі, алгоритми машинного навчання	Автоматичне схвалення кредитів у банках	Підвищення точності оцінки ризиків
Open Banking	API-платформи, інтеграція фінансових сервісів	Обмін даними між банками та фінтех-компаніями	Посилення конкуренції та інновацій
Інтеграція фінансових даних	Електронний документообіг, державні реєстри	Взаємодія банків з реєстрами Мін'юсту, ДПС	Зменшення інформаційної асиметрії
Кібербезпека фінансових систем	Шифрування даних, системи захисту	Антифрод-системи банків, кіберзахист НБУ	Підвищення безпеки фінансових операцій
Фінтех-екосистема	Стартапи, цифрові платформи	Фінтех-рішення для МСБ та населення	Розширення доступу до кредитування

Джерело: OECD. *ESG Investing and Sustainable Finance Frameworks*. European Commission. *Sustainable Finance Strategy*. World Bank. *Green Finance and Climate Investment Reports*. European Banking Authority (EBA). *Guidelines on ESG Risk Management*. IMF. *Climate Change and Financial Stability Report*.

Національний банк України. *Звіт про фінансову стабільність [13–15]*

Аналіз наведених напрямів (табл. 9) свідчить, що фінансові інновації в Україні формують багаторівневу цифрову екосистему, яка охоплює як традиційні банківські установи, так і фінтех-компанії. Найбільш динамічно розвиваються напрями цифрового банкінгу та автоматизованого кредитного скорингу, що забезпечують суттєве скорочення часу ухвалення фінансових рішень і підвищення точності оцінки кредитних ризиків. Водночас впровадження Open Banking та інтеграція фінансових даних сприяють зниженню інформаційної асиметрії між учасниками ринку, що

позитивно впливає на якість кредитного портфеля банків. Окреме значення має розвиток кібербезпеки, яка в умовах воєнних загроз стає критичним елементом стабільності фінансової системи. Отже, цифровізація та фінансові інновації є ключовими драйверами підвищення ефективності кредитування, розширення доступу до фінансових послуг і інтеграції України до європейського фінансового простору.

Фінансування енергетичного сектору є стратегічним напрямом реалізації Стратегії розвитку банківського кредитування, оскільки енергетична безпека визначає загальну стійкість економіки, безперебійне функціонування критичної інфраструктури, а також рівень обороноздатності держави [1–3]. У сучасних умовах, зумовлених воєнними руйнуваннями енергетичних об'єктів, значним фізичним зносом інфраструктури та дефіцитом генеруючих потужностей, особливої актуальності набуває розширення доступу до кредитних ресурсів, спрямованих на відновлення, модернізацію та підвищення енергоефективності енергетичної системи країни [4].

Кредитування енергетичних проєктів охоплює широкий спектр напрямів, зокрема фінансування відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), розвиток децентралізованої та розподіленої генерації, підвищення енергоефективності промислових і житлово-комунальних об'єктів, а також модернізацію електричних мереж і систем передачі енергії [5–6]. Такі інвестиції сприяють не лише відновленню енергетичної інфраструктури, але й формуванню більш гнучкої та стійкої енергетичної системи, яка здатна швидше адаптуватися до кризових ситуацій, зменшувати втрати та підвищувати рівень енергетичної незалежності регіонів [7].

Важливу роль у цьому процесі відіграє поєднання банківського кредитування з державними та міжнародними механізмами підтримки, включаючи державні гарантії, пільгові кредитні програми, компенсаційні механізми та інструменти змішаного фінансування (blended finance) [8–9]. Така модель дозволяє знижувати рівень кредитних ризиків для банківських установ, підвищувати інвестиційну привабливість енергетичних проєктів та забезпечувати більш широкий доступ підприємств енергетичного сектору до необхідних фінансових ресурсів (табл. 10).

Таблиця 10. Основні інструменти фінансування енергетичного сектору України

Інструмент фінансування	Призначення	Переваги	Основні джерела ризику
Банківське кредитування	Фінансування енергопроєктів (ВДЕ, модернізація мереж)	Швидкість залучення капіталу, масштабність	Кредитний ризик, воєнні ризики
Державні гарантії	Зменшення ризику неповернення кредитів	Підвищення доступності фінансування	Фіскальне навантаження
Пільгове кредитування	Підтримка стратегічних енергопроєктів	Зниження вартості капіталу	Обмежені бюджетні ресурси
Blended finance	Поєднання приватного та публічного капіталу	Залучення міжнародних інвесторів	Складність координації
Міжнародні фінансові організації (ЄБРР, Світовий банк)	Інвестиції у відновлення енергетики	Довгострокові ресурси, низькі ставки	Регуляторні та політичні ризики

Джерело: OECD. ESG Investing and Sustainable Finance Frameworks. European Commission. Sustainable Finance Strategy. World Bank. Green Finance and Climate Investment Reports. European Banking Authority (EBA). Guidelines on ESG Risk Management. IMF. Climate Change and Financial Stability Report. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність [13–15]

Отже, найбільш ефективним інструментом (табл. 10) у сучасних умовах є blended finance, оскільки він дозволяє поєднувати ресурси держави, міжнародних організацій та приватного сектору, зменшуючи інвестиційні ризики. Водночас банківське кредитування залишається базовим механізмом фінансування, але його масштаб обмежується воєнними та кредитними ризиками. Найбільший мультиплікативний ефект забезпечують державні гарантії та участь міжнародних

фінансових інституцій.

Стратегія розвитку іпотечного кредитування в Україні була схвалена Радою з фінансової стабільності у червні 2025 р. та оновлена у квітні 2026 р. Її розроблення здійснювалося спільно з Національним банком України, Міністерством фінансів України, Міністерством економіки України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Ключовою метою Стратегії є формування доступного та стійкого ринку житлового фінансування через розширення іпотечного кредитування, розвиток будівельного сектору та удосконалення державних механізмів підтримки житла [1–3]. Особливий акцент зроблено на адаптації іпотечного ринку до умов воєнної економіки та підвищених ризиків. Одним із стратегічних напрямів є зниження кредитних і будівельних ризиків. Передбачається запровадження страхування воєнних ризиків, підвищення прозорості девелоперських проєктів та посилення контролю за етапами будівництва, що має мінімізувати ризики незавершених об'єктів і втрат інвесторів. Другим напрямом є підвищення доступності іпотечного кредитування через розвиток державних програм гарантування та субсидування процентних ставок. Важливим є також наближення умов кредитування до стандартів ЄС, зокрема щодо розкриття повної інформації про вартість кредиту та ризики для позичальника [2; 3; 4; 5].

Третім елементом є посилення захисту прав кредиторів і вдосконалення механізмів роботи з проблемною заборгованістю. Це включає імплементацію європейських практик управління NPL та підвищення ефективності судового та позасудового врегулювання спорів [4; 6].

Зазначені напрями формують основу для забезпечення стабільного розвитку іпотечного ринку та підвищення його стійкості в умовах сучасних економічних викликів. Для більш детального розуміння механізмів реалізації державної політики у сфері іпотечного кредитування доцільно узагальнити ключові напрями, інструменти їх впровадження та очікувані результати, що наведено в таблиці 11.

Таблиця 11. Ключові напрями реалізації Стратегії іпотечного кредитування

Основні напрями	Інструменти реалізації	Очікуваний ефект
Зниження ризиків	Страхування воєнних ризиків, контроль будівництва	Зменшення втрат інвесторів і банків
Доступність іпотеки	Субсидії, державні гарантії	Розширення кола позичальників
Прозорість ринку	Розкриття повної інформації про кредити та ціни	Підвищення довіри до ринку
Захист кредиторів	Управління NPL, судові механізми	Зменшення проблемної заборгованості

Джерело: OECD. *ESG Investing and Sustainable Finance Frameworks*. European Commission. *Sustainable Finance Strategy*. World Bank. *Green Finance and Climate Investment Reports*. European Banking Authority (EBA). *Guidelines on ESG Risk Management*. IMF. *Climate Change and Financial Stability Report*.

Національний банк України. *Звіт про фінансову стабільність* [13–15]

Отже, реалізація Стратегії розвитку іпотечного кредитування (табл. 11) формує передумови для відновлення та модернізації ринку житлового фінансування в Україні. Вона забезпечує баланс між доступністю іпотеки для населення, зниженням ризиків для фінансових установ та підвищенням прозорості ринку. У довгостроковій перспективі це сприятиме зростанню обсягів житлового будівництва, розвитку фінансового сектору та підвищенню соціальної стабільності.

У сучасних умовах трансформації економіки України особливої актуальності набуває питання модернізації кредитної системи відповідно до нових викликів фінансового середовища [1; 12]. Посилення глобальної конкуренції, цифровізація фінансових послуг, євроінтеграційні процеси та наслідки воєнних дій потребують формування ефективних механізмів функціонування кредитного ринку [2; 8]. За таких умов важливим завданням є забезпечення стабільності банківської системи, підвищення ефективності кредитування та створення сприятливих умов для відновлення

економіки [3; 15].

Адаптація національної кредитної системи до сучасних умов розвитку фінансового сектору України є ключовим елементом забезпечення її стійкості, конкурентоспроможності та інтеграції до європейського фінансового простору [4]. У процесі післявоєнного відновлення особливого значення набуває формування гнучкої моделі кредитної системи, здатної ефективно реагувати на макроекономічні шоки, воєнні ризики та потреби реального сектору економіки [5]. Важливою є інтеграція інституційних, регуляторних, цифрових та фінансових інструментів, що забезпечують баланс між стабільністю банківської системи та доступністю кредитних ресурсів [6]. На рисунку 2 представлено модель адаптації національної кредитної системи, яка відображає взаємозв'язок ключових елементів її трансформації.

Рис. 2. Модель адаптації національної банківської кредитної системи

Джерело: OECD. ESG Investing and Sustainable Finance Frameworks. European Commission. Sustainable Finance Strategy. World Bank. Green Finance and Climate Investment Reports. European Banking Authority (EBA). Guidelines on ESG Risk Management. IMF. Climate Change and Financial Stability Report. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність [13–15]

Запропонована модель адаптації національної банківської кредитної системи (рис. 2) демонструє комплексний підхід до її модернізації, що базується на поєднанні регуляторних, інституційних, цифрових та ринкових механізмів. Її реалізація сприятиме підвищенню стійкості банківського сектору, зниженню кредитних ризиків та розширенню доступу до фінансових ресурсів для бізнесу та населення. Отже, впровадження такої моделі створює передумови для гармонізації української кредитної системи з європейськими стандартами фінансового регулювання та забезпечує ефективну підтримку економічного відновлення в умовах воєнних викликів і післявоєнної трансформації.

Висновки і перспективи.

Отже, реалізація Стратегії розвитку банківського кредитування в Україні виступає системоутворюючим чинником підтримання фінансової стабільності та забезпечення економічної стійкості держави в умовах тривалих воєнних викликів і структурної невизначеності. Її значення полягає не лише у відновленні кредитної активності банківського сектору, а й у формуванні нової моделі фінансового посередництва, орієнтованої на управління підвищеними ризиками, підвищення якості кредитного портфеля та стимулювання інвестиційного зростання. Ефективність реалізації стратегічних заходів значною мірою визначається рівнем інституційної координації між державними органами, центральним банком, комерційними банками та міжнародними фінансовими організаціями. Синергія цих учасників дозволяє забезпечити баланс між підтримкою кредитної активності та збереженням фінансової стабільності, особливо в умовах зростання частки проблемних кредитів та обмеженості ресурсної бази банківської системи.

Практична реалізація Стратегії вже демонструє позитивні зрушення у напрямі активізації кредитування, удосконалення механізмів управління кредитними ризиками та підтримки пріоритетних секторів економіки, що мають ключове значення для обороноздатності та відновлення держави. Водночас зберігається потреба у подальшому підвищенні ефективності інструментів роботи з непрацюючими кредитами, розвитку ринку проблемних активів та посиленні захисту прав кредиторів і позичальників.

Перспективи подальших наукових розвідок доцільно пов'язувати з комплексною оцінкою результативності державних і монетарних стимулів кредитування, моделюванням впливу воєнних ризиків на банківську діяльність, а також із гармонізацією національної системи кредитування з нормативно-правовою базою Європейського Союзу. Окремого значення набуває дослідження механізмів фінансового забезпечення післявоєнної відбудови України на основі поєднання банківського, державного та міжнародного капіталу. Подальший розвиток банківської кредитної системи має бути спрямований на формування стійкої, інклюзивної та прозорої фінансової архітектури, здатної ефективно підтримувати економічне зростання в умовах підвищених ризиків та трансформаційних змін.

Список використаних джерел

1. Дзюблюк О. В. Активізація банківського кредитування малого та середнього бізнесу в системі заходів із подолання фінансово-економічної кризи. *Світ фінансів*. 2020. № 3. С. 7–18.
2. Дзюблюк О. В. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник економіки*. 2023. № 3. С. 8–24. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>.
3. Жарікова О. Б., Вербовенко І. В. Формування якісного кредитного портфеля українських банків: стан та структура кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» за різними галузями економіки. *Економіка і управління бізнесом*. 2023. Т. 13. № 4. С. 49–66. DOI: [https://doi.org/10.31548/economics13\(4\).2022.46-61](https://doi.org/10.31548/economics13(4).2022.46-61)
4. Гребенюк Т. А., Жарікова О. Б., Іпотечне кредитування в Україні. *Bioeconomy Journal*. 2024. Т. 15. № 1. DOI: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2024.01>.
5. Камінський А., Петровський О. Короткотермінове споживче онлайн-кредитування: моделювання на основі системної динаміки. *Наукові записки НАУКМА. Економічні науки*. 2020. Т. 5. № 1. С. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.20205.1.69-75>.
6. Бондаренко, Л., & Яремкович, М. (2025). Тенденції розвитку банківського кредитування в Україні в

умовах економічної нестабільності. *Економіка та суспільство*, (82). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-138>.

7. Матусова О., Андрєєва В. Диджиталізація кредитування малого та середнього бізнесу. *Scientia Fructuosa*. 2022. № 3. С. 120–135. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022\(141\)09](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022(141)09).

8. Міщенко В. І., Науменкова С. В. *Регулювання фінансового сектору України в умовах євроінтеграції*. Київ : Центр наукових досліджень НБУ, 2021. 332 с.

9. Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф. *Банківські операції* : підручник. 4-те вид. Київ : КНЕУ, 2021. 476 с.

10. Мурашковська І., Лобко О. Система банківського кредитування домогосподарств: сутність та особливості функціонування в умовах цифрової економіки. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 2 (27). С. 289–305. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2\(27\)-289-305](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2(27)-289-305).

11. Марченко С. М. Стратегічне управління державними фінансами: євроінтеграційний курс, міжнародні тренди, національні особливості. *Фінанси України*. 2022. № 1. С. 7–26. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.01.007>

12. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Регулювання фінансового ринку та розвиток інструментів фінансування економіки. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/> (дата звернення: 04.02.2026).

13. Національний банк України. Стратегія з розвитку кредитування. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/lending-strategy> (дата звернення: 04.02.2026).

14. Погореленко Н., Коваль В. Кредитування малого та середнього бізнесу: аналіз діючих умов та підходи до підвищення ефективності його державної підтримки. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. № 1 (47). DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.1\(47\).227606](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.1(47).227606).

15. Смолінська С., Нагорнюк О. Кредитування підприємств банками як ефективний засіб фінансування їх діяльності. *Фінансовий простір*. 2023. № 3 (51). С. 133–143. DOI: [https://doi.org/10.30970/фр.3\(51\).2023.133142143](https://doi.org/10.30970/фр.3(51).2023.133142143).

16. Тарасенко А., Пентелейчук М., Колотило Л. Теоретичні аспекти трактування сутності споживчого кредитування. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 1 (41). С. 396–406. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1\(41\)-396-406](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1(41)-396-406).

17. Міністерство економіки України. Програми підтримки бізнесу та розвитку кредитування в умовах воєнного стану. URL: <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення: 09.02.2026).

18. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/> (дата звернення: 09.02.2026)

19. Філімонова О.Б. Система та механізм банківського кредитування підприємств: зв'язок і протиставлення сутності понять. *Наукові праці. Економіка*. 2021. № 325. С.45-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdues_2016_275_263_12.

20. *Фонд гарантування вкладів фізичних осіб*. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/> (дата звернення: 09.02.2026).

Статтю отримано: 12.02.2026 / Рецензування 28.03.2026 / Прийнято до друку: 30.04.2026

Nataliia Semenyshyna

Doctor of Economics,

Professor of the Department of Accounting, Taxation and e-business technologies

Podillia State University

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

E-mail: natviksem@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0718-0230

Larysa Mykhalchyshyna

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Associate Professor

of the Department of Taxation, Finance and Management

Private Higher Educational Institution “Vinnytsia Institute of Clothing Design and Entrepreneurship”

Interregional Academy of Personnel Management

Lecturer-Methodologist of Vinnytsia Technical Professional College
Vinnytsia, Ukraine

E-mail: larysa.mykhalchyshyna@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2579-3313

Olena Zharikova

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Banking and Insurance
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

E-mail: ele0309@nubip.edu.ua

ORCID: 0000-0002-1259-1712

INSTITUTIONAL MECHANISMS FOR IMPLEMENTING THE STRATEGY OF CREDIT DEVELOPMENT IN UKRAINE UNDER CONDITIONS OF WARTIME RISKS

Abstract

Introduction. The article examines the institutional mechanisms for implementing the Credit Development Strategy in Ukraine under conditions of war-related risks, macroeconomic instability, and ongoing transformations of the financial system. The relevance of the study is determined by the need to ensure the uninterrupted functioning of the credit market as a key source of financing for the real sector of the economy amid limited budget resources and heightened risks. The role of state authorities, banking institutions, and international financial partners in ensuring the availability of credit resources is analyzed in the context of supporting economic recovery, the development of the defense-industrial complex, the energy sector, and other critically important industries. Particular attention is paid to the updated Credit Development Strategy approved by the Financial Stability Council in 2024 and revised in 2026, reflecting the adaptation of state credit policy to prolonged wartime challenges and post-war reconstruction needs.

Methods. The study employs general scientific and special methods of cognition, including analysis and synthesis, system approach, statistical analysis, comparison, and generalization. The information base of the research includes regulatory and legal acts of Ukraine, analytical materials of the National Bank of Ukraine and the Ministry of Finance of Ukraine, as well as reports of international financial organizations.

Results. It has been established that the implementation of the Banking Lending Development Strategy has contributed to the gradual intensification of lending to the real sector of the economy, the expansion of financing for strategically important industries, and the support of economic resilience under wartime conditions. It has been proven that the effectiveness of institutional mechanisms largely depends on the coordination of actions between the state, the regulator, the banking sector, and international partners. Key areas for improving credit policy have been identified, including the expansion of state guarantees, the development of war risk insurance mechanisms, the improvement of the quality of banks' credit portfolios, the stimulation of long-term investment lending, the development of the mortgage lending system, and the modernization of the credit system.

Discussion. Further research should focus on a comprehensive assessment of the effectiveness of state credit stimulation programs, an in-depth analysis of the impact of war risks on banking system stability, the improvement of credit risk and non-performing loan management tools, as well as the development of models for adapting the national credit system to European Union standards in the context of long-term post-war recovery and Ukraine's economic integration.

Keywords: crediting, banking system, war risks, financial stability, state credit policy, economic recovery, National Bank of Ukraine, Credit Development Strategy, defense-industrial complex, financial mechanisms.

References

1. Dziubliuk, O. V. (2020). Activation of bank lending to small and medium-sized businesses in the system of measures to overcome the financial and economic crisis. *World of Finance*, (3), 7–18.
2. Dziubliuk, O. V. (2023). Problems of activating bank lending to the real sector of the economy under martial law. *Visnyk of Economics*, (3), 8–24. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>
3. Verbovenko I. V., Zharikova O. B. (2023). Formation of a high-quality loan portfolio of Ukrainian banks: state and structure of the loan portfolio of JSC CB "PrivatBank" by various sectors of the economy. *Economics and Business Management*, 13(4), 49–66. DOI: [https://doi.org/10.31548/economics13\(4\).2022.46-61](https://doi.org/10.31548/economics13(4).2022.46-61)
4. Hrebeniuk, T. A., & Zharikova, O. B. (2024). Mortgage lending in Ukraine. *Bioeconomy Journal*, 15(1). DOI: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2024.01>

5. Kaminskyi, A., & Petrovskiy, O. (2020). Short-term consumer online lending: System dynamics modeling. *Scientific Notes of NaUKMA. Economic Sciences*, 5(1), 69–75. DOI: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.20205.1.69-75>
6. Bondarenko, L., & Yaremkovych, M. (2025). Trends in the development of bank lending in Ukraine under condition of economic instability. *Economy and Society*, (82). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-138>.
7. Matusova, O., & Andrieieva, V. (2022). Digitalization of lending to small and medium-sized businesses. *Scientia Fructuosa*, (3), 120–135. DOI: [https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022\(141\)09](https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2022(141)09)
8. Mishchenko, V. I., & Naumenkova, S. V. (2021). *Regulation of the financial sector of Ukraine in the context of European integration*. Kyiv: Center for Scientific Research of the National Bank of Ukraine, 331.
9. Moroz, A. M., Savluk, M. I., & Pukhovkina, M. F. (2021). *Banking operations* (4th ed.). KNEU.
10. Murashkovska, I., & Lobko, O. (2023). The banking lending system for households: Essence and features of functioning in the digital economy. *Scientific Bulletin of Polissia*, 2(27), 289–305. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2\(27\)-289-305](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2(27)-289-305)
11. Marchenko, S. M. (2022). Problemy rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy v umovakh makroekonomichnoi nestabilnosti [Problems of the financial sector development of Ukraine in the conditions of macroeconomic instability]. *Finansy Ukrainy [Finance of Ukraine]*, 1, 7–26. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.01.007>
12. National Bank of Ukraine. (n.d.). *Lending development strategy*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/about/lending-strategy>.
13. National Securities and Stock Market Commission. (n.d.). *Regulation of the financial market and development of financing instruments for the economy*. Retrieved from <https://www.nssmc.gov.ua>
14. Pohorelenko, N., & Koval, V. (2021). Lending to small and medium-sized businesses: Analysis of current conditions and approaches to improving state support efficiency. *Market Economy: Modern Theory and Practice of Management*, (1), 227606. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.1\(47\).227606](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.1(47).227606)
15. Smolinska, S., & Nahorniuk, O. (2023). Bank lending to enterprises as an effective means of financing their activities. *Financial Space*, 3, 133–143. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.3\(51\).2023.133142143](https://doi.org/10.30970/fp.3(51).2023.133142143)
16. Tarasenko, A., Penteleichuk, M., & Kolotylo, L. (2025). Theoretical aspects of interpreting the essence of consumer lending. *Problems and Prospects of Economics and Management*, 1(41), 396–406. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1\(41\)-396-406](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-1(41)-396-406)
17. Ministry of Economy of Ukraine. (n.d.). Business support programs and lending development under martial law. Retrieved from <https://www.me.gov.ua>
18. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from <https://mof.gov.ua>
19. Filimonova, O. B. (2021). System and mechanism of bank lending to enterprises: Connection and contrast of concepts. *Scientific Works. Economics*, 325, 45–53. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduec_2016_275_263_12.
20. Deposit Guarantee Fund of Individuals. (n.d.). Official website of the Deposit Guarantee Fund of Individuals. Retrieved from <https://www.fg.gov.ua>

Received: 02.12.2026 / Review 03.28.2026 / Accepted 04.30.2026

